

პროექტი “მხიარული კალენდარი”

პროექტის პრეზენტაციის ადგილი: კადეტთა კლუბი

პროექტის პრეზენტაციის დრო : 19 თებერვალი 2025წ

თემები:

- კალენდრის ისტორია და ქართული წელთაღრიცხვის სისტემები **ზინა ბუბუგეიშვილი**
- ანგლო- საქსების ისტორია **ნათია კენჭაძე**
- ანგლო-საქსური ღმერთები და მათი გავლენა კალენდარზე **დიანა ბოგვერაძე**
- კოლხური, სვანური კალენდარი და ქვიზი **სოფო ცხელიშვილი**

აღამიანი უხსოვარი დროიდან ინგერესდებოდა ცის კაბადონზე ციური სხეულების მოძრაობით. ამის დასტურია პირამიდების განლაგება ორიონის სარგყელი ყველაზე კაშკაშა სამი ვარსკვლავის ქვეშ, ინგლისში ცნობილი Stonehenge მეგალითური კონსტრუქცია და მზის საათი გელათის გაძრის კედელზე.

კალენდრის ისტორია

გავაშედიშვილი: უძველეს დროში ხალხს წელთაღრიცხვის განსხვავებული სისტემა და სხვადასხვაგვარი კალენდარი ჰქონდათ. ძველ აღმოსავლეთში დროს, მეფეთა ბეობისა და ღინასტიათა ცვლის მიხედვით აღრიცხავდნენ. მაგალითად, ეგვიპტეში ასე ამბობდნენ `ეს მოხდა რამზესის მეფობის მეშვიდე წელსა. ახალი წელთაღრიცხვა ახალი ფარაონის ან ღინასტიის გამეფებით იწყებოდა. ძველ საბერძნეთში ყველა ქალაქს წელთაღრიცხვის თავისი სისტემა ჰქონდა. ბერძენმა ისტორიკოსმა გიმეოსმა დროის აღრიცხვა ოლიმპიადებს დაუკავშირა. ძველი კალენდრებიდან აღსანიშნავია: აცტეკური, შუმერული, ბაბილონიური, ძველებური, ჩინური, ეგვიპტური და სხვა.

ჯერ მთვარის კალენდარი შექმნეს, შემდეგ უფრო ზუსტი მთვარე მზისიერი კალენდარი, ბოლოს უპირატესობა წმინდა მზისმიერ კალენდარს მიეცა, რომელშიც წელიწადი ღედამიწის გარემოცვას შეესაბამება.

ჩვ. წ. აღმდე პირველ საუკუნეში რომის მმართველმა იულიუს კეისარმა ეგვიპტელი ასტრონომის სომიგენის რჩევით 45 წლის 1 იანვრიდან შემოიღო წელთაღრიცხვის სისტემა, რომლითაც წლის დასაწყისად 1 იანვარი დაწესდა. ეს კალენდარი გაცილებით უფრო სრულყოფილი იყო. წელიწადში 365 დღე – დამე იგულისხმეს და 12 თვედ დაყვეს. გადაწყდა ყოველი მეოთხე წელი 366 დღიანი ყოფილიყო. ასეთ წელიწადებს ნაკიანი უწოდეს. ამით წლის საშუალო ხანგრძლივობა დაუახლოვდა ბუნებრივ წელიწადს.

ადეიშვილი: ეს კალენდარი, რომელიც იულიუსის სახელს ატარებს, შედარებით ზუსტი იყო, მაგრამ მცირე უზუსტობა მაინც აღმოაჩნდა: მზისიერი წელიწადი იულიუსის კალენდრის საშუალო წელიწადზე 11 წუთით და 14 წამით მოკლეა. წლების განმავლობაში ეს წუთები და წამები დღე-ღამეს უტოლდებოდა და დროის უზუსტობას იწვევდა. XVI საუკუნის ბოლოს კალენდრის ცთომილება იმდენად გაიზარდა, რომ ზაფხულის ბუნიობა 21 მარტის ნაცვლად 11 მარტს ხდებოდა.

რომის პაპმა გრიგორი XIIIმ გადაწყვიტა გამოესწორებინა შეცდომა. 1582 წელს მან მოიწვია კომისია და დღეთა ანგარიში 10 დღელამით წინ გადასწია, რათა მომავალში იგივე შეცდომა არ გამეორებულიყო, გადაწყვიტეს ყოველ 4 საუკუნეში თელიდან სამი დღე ამოეგდოთ ანუ ნაკიანი წლების რიცხვი იულიუსის სისტემასთან შედარებით 3-ით შემცირებინათ.

ამ ახალ კალენდარს ეწოდა გრიგორიუსის (გრიგორიანული კალენდარი) ანუ წელთაღრიცხვა ახალი სტილით. იულიუსის კალენდარს კი უკვე ძველ სტილს ეძახიან. 1582 წელს, როცა გრიგორიუსის კალენდარი შემოიღეს, განსხვავება ძველსა და ახალ სტილს შორის 10 დღელამე იყო .1900 წლიდან ამ სხვაობამ 13 დღელამეს მიაღწია (ე.ი. ყოველ 400 წელიწადში ათვლიდან სამი დღე ვარდებოდა) მომავალ საუკუნეებში კი თანდათანობით გაიზარდა.

საქართველოში გრიგორიუსის კალენდარი 1918 წელს შემოიღეს.

ანგლო- საქსების ისტორია

ქაშაკაშვილი : ანგლოსაქსები

გერმინი “ანგლო-საქსები” ისტორიულად იმ გერმანული წარმოშობის ხალხების აღსაწერად გამოიყენება, რომელთა წინაპრები ბრიტანეთის კუნძულზე ევროპიდან V საუკუნეში გადავიდნენ და 1066 წლამდე პერიოდში დღევანდელი ინგლისისა და უელსის ტერიტორიაზე დასახლდნენ და ამ მიწებზე გაბატონდნენ. მაგრამ, ამის მიუხედავად, ანგლოსაქსების ეთნოგენეზი ბრიტანეთში შედგა და მათი იდენტობა ასევე კუნძულზე ჩამოყალიბდა. ანგლოსაქსური იდენტობა ჩამოყალიბდა როგორც კელტურ ბრიტეთთან, ასევე გერმანიკულ ტომებთან ურთიერთობის შედეგად. დროის განმავლობაში ადგილობრივი ტომები შეერწყნენ ანგლოსაქსებს და ჩამოყალიბეს ინგლისის სამეფო. ბრიტანულ ისტორიოგრაფიაში ანგლოსაქსური პერიოდი იწყება 450 წელს და მთავრდება 1066 წელს, ნორმანთა მიერ ინგლისის დაპყრობის შედეგად.

ცოგაძე: პირველი ინგლისელი ისტორიკოსის წმინდა ბედე ღირსის მიხედვით, ანგლო-საქსები გერმანული ხალხების სამი ძირითადი შტოს – ანგლების, საქსებისა და იუტების შთამომავლები იყვნენ. ისტორიკოსის მიხედვით, ანგლო-საქსები ბრიტანეთის კუნძულზე მესუთე საუკუნეში ბრიტონების მმართველის ვორტიგერნის მიწვევით

გადასახლდნენ, რათა მმართველს პიქტებისა და სკოტების შემოსევების წინააღმდეგ ბრძოლაში დახმარებოდნენ.

ანგლო-საქსური ინგლისი — ინგლისის ისტორიის პერიოდი, მოიცავს 450–1066 წლებს. ანგლო-საქსთა მიერ ინგლისის დაპყრობიდან, ნორმანთა გაბატონებამდე.

V საუკუნეში რომის იმპერიას ბარბაროსულმა ტომებმა გადაუარეს, იმპერია ტერიტორიების დიდ ნაწილს ველარ აკონტროლებდა, ამიგომაც იძულებული გახდა ჯარი გამოეყვანა ბრიტანეთიდან.

ფანცულაია: გერმანულენოვანი ტომები ანგლები, საქსები და იუტები წარმოშობით იუგლანდიის ნახევარკუნძულიდან და საქსონიის ტერიტორიიდან იყვნენ. მათ გადალახეს ჩრდილოეთის ზღვა და ინგლისში შეიჭრნენ. მათ ადვილად დაამარცხეს ბრიგები და დაიპყრეს მრავალი კელტური სახელმწიფო. ბრიგების ნაწილი უელსის, შოტლანდიისა და კორნუოლის მთიანეთს შეეხიზნა. დაახლოებით 475–616 წლებში მიმდინარეობდა ანგლო-საქსთა მიერ კუნძულის დაპყრობა. ჩამოყალიბდა ჰეპტარქია ანუ შვიდი სამეფო. ეს სამეფოები იყო: კენტი (475 წ.), სასექსი (491 წ.), უესექსი (519 წ.), ესექსი, მერსია (585 წ.), ნორთუმბრია (593 წ.) და ალმოსავლეთი ინგლისი (616 წ.).

ხუჭუა: VII საუკუნის დასაწყისში გაძლიერდა უესექსის მეფე კერნუულფი (597–611 წწ.), 607 წელს მან სასექსიც დაიპყრო. 628 წელს მერსიის მეფე პენდამ (633–655 წწ.) უესექსელები დაამარცხა, ხოლო 633 წელს გვინედელთა ლაშქრის დახმარებით დაამარცხა ნორთუმბრიის მეფე ედვინი (616–633) ჰიგფილდის ბრძოლაში. ქრისტიანობა ანგლო-საქსონურ ინგლისში VI საუკუნის მეორე ნახევარში გავრცელდა, როდესაც კენტის მეფე ეთელბერტ I-მა (560–616) და მისმა მეუღლემ დედოფალმა ბერტამ ქრისტიანობა მიიღეს, ხოლო რომის კათოლიკური ეკლესიის მიერ წარგზავნილი ბერი ავგუსტინე კენტერბერის პირველ არქიეპისკოპოსად დაინიშნა. რეალურ ძლიერებას მერსიის სამეფომ VIII საუკუნეში მიაღწია ორი დიდი მეფის ეთელბალდისა (716–757 წწ.) და ოფას (757–796 წწ.) მმართველობისას მიაღწია. მერსიამ ზედიზედ დაიმორჩილა ყველა ანგლო-საქსონური სამეფო. უესექსი 740 წელს, სასექსი 771 წელს, ალმოსავლეთი ინგლისი 794 წელს, ასევე კენტიც და სასექსიც. აღსანიშნავია, რომ მეფე ოფას ურთიერთობა ჰქონდა კარლოს დიდთანაც.

სტურუა: 786 წელს დანიელი ვიკინგი ბეოტრიკი უესექსის მეფედ დაინიშნა, 789 წელს მან მეფე ოფას ქალიშვილზე იქორწინა. 793 წელს დაიწყო ვიკინგთა სამსაუკუნოვანი ექსპანსია ბრიტანეთზე, ლინდისფარნზე თავდასხმით. ამას მოყვა მერსიის დასუსტება და უესექსის გაძლიერება. სასექსის, უესექსისა და ესექსის გაერთიანება (825 წ.). ალმოსავლეთი ინგლისის გათავისუფლება (825–827 წწ.) ვიკინგთა მიერ ირლანდიის ნაწილის დაპყრობა (835–841 წწ.), ინგლისში ხელისუფლების არამდგრადობა 1066 წლამდე გაგრძელდა რაც საბოლოოდ უილიამის მიერ მისი დაპყრობითა და იქ დანიელთა ბატონობით დასრულდა.

ჩხეტიანი: დღევანდელი ინგლისის ტერიტორიაზე დასახლებული ანგლო-საქსები სხვადასხვა დიალექტზე საუბრობდნენ, დროთა განმავლობაში დიალექტების განვითარებამ მთლიანობაში დღეისათვის ცნობილი ძველი ინგლისური შექმნა. ძველ ინგლისურად

შექმნილი ლიტერატურისადრეული ნიმუშებია “ბეოვულფი” და ანგლოსაქსური ქრონიკები.” ეს უკანასკნელი ინგლისის ადრეულ ისტორიას გადმოცემს.

ნორმანთა მიერ ინგლისის გერიტორიაზე შეჭრის დროისთვის (1066 წელი) ანგლო-საქსი ხალხების სამეფო ინგლისის სახელით გახდა ცნობილი, ხოლო “ანგლო-საქსი” ამ გერიტორიაზე მცხოვრები ხალხის აღსაწერ საერთო ტერმინად დამკვიდრდა.

ანგლო-საქსური ღმერთები და მათი გავლენა კალენდარზე

კიკაჩიეშილი: აბა თუ გსმენიათ რამ განაპირობა რომაულ და ანგლო-საქსურ ცივილიზაციაში კალენდარული დღეების სახელწოდებები. რომელ ღვთაებებს სცემდნენ პატივს დღეების მიხედვით. შევეცდებით საინტერესოდ მოგაწოდოთ ეს ინფორმაცია პრეზენტაციის სახით.

ხარაიშილი: Today, we're going to start a fascinating journey through time, back to the ancient Roman and Anglo-Saxon civilizations. We'll explore the origins of the days of the week, which are a blend of Roman and Anglo-Saxon mythology. By understanding the origins of these names, we will appreciate the rich and complex history of both civilizations.

მარუაშილი: მოდით ახლა დროში ვიმოგზავროთ და დავადგინოთ თუ რამ განაპირობა რომაულ და ანგლო-საქსურ ცივილიზაციაში კალენდარული დღეების სახელწოდებები.

ტაგუაშილი: Let's begin with Monday. In Anglo-Saxon mythology, "moon day." Similarly, in Roman mythology this day was named after Luna, the Roman goddess of the moon. She was associated with the night, sleep, and the cycle of lunar phases. The Romans believed that Luna had a big influence on human behaviour and emotions, and they often asked for her guidance and protection. For example, farmers would pray to Luna for good harvests, while sailors would invoke her to ensure safe passage across the seas.

კიკაჩიეშილი: ორშაბათი რომაულ და ანგლო-საქსურ მითოლოგიაში მთვარის ღვთაებას უკავშირდება, ღვთაებას, რომელიც განაგებდა ღამეს, ძილს, მთვარის ფაზებს და გემოქმედებდა ქცევასა და ემოციებზე. მიწათმოქმედებებს და მეზღვაურებს ამ ღვთაებას თხოვდნენ მფარველობასა და შემწეობას თავიანთ საქმეში.

ტაგუაშილი: In Anglo-Saxon mythology, Tuesday was known as "Tiw's dæg," which means "Tiw's day." Tiw was a powerful Anglo-Saxon god associated with war, justice, and the sky. He was typically depicted as a one-armed warrior, and he was believed to be the father of the Anglo-Saxon people. In Roman mythology there was a similar God, powerful and fearsome. His name was Mars. They offered sacrifices to Mars before going into battle and celebrated his triumphs

with great fanfare. The Roman Colosseum, a massive amphitheatre built to host gladiatorial contests and public spectacles, was dedicated to Mars.

მარუშვილი: სამშაბათი ასოცირდება ძლევამოსილ ღმერთთან Tiw, რომელიც მიიჩნეოდა ანგლო-საქსური ხალხების მამად და ომის, სამართლიანობის და ცის ღვთაებად.

გაგუაშვილი: In Anglo-Saxon mythology, Wednesday was known as "Wōden's dæg," which means "Wōden's day." Wōden was a powerful Anglo-Saxon god associated with wisdom, knowledge, and poetry. He was often depicted as a one-eyed man riding a horse. Wōden was believed to be the leader of the gods and the protector of the Anglo-Saxon people. In Roman mythology Wednesday was named after Mercury. He was associated with communication, commerce, and travel. The Romans believed that Mercury protected travelers and merchants, and they invoked his aid in business dealings and negotiations. Merchants would often place small offerings to Mercury at the crossroads to ensure safe journeys and successful transactions.

ხარაიშვილი: ოთხშაბათი დღე უმითოლოგიურად ღვთაება ვოდენს უკავშირდება, რომელიც სიბრძნეს, ცოდნასა და პოემიას განაგებდა. ხშირად მას გამოსახავდნენ, როგორც ცალთვალა მხედარს, რომელიც ვაჭრობის, მოგზაურობის და ზოგადად კომუნიკაციის მფარველად წარმოედგინათ. ანგლო-საქსებისათვის ის განსაკუთრებით საპაგიო და საყვარელი ღვთაება იყო.

კიკაჩიშვილი: In Anglo-Saxon mythology, Thursday was known as "Thunor's dæg," which means "Thunor's day." Thunor was a powerful Anglo-Saxon god associated with thunder, lightning, and the oak tree. He was often depicted as a bearded man holding a hammer. Thunor was believed to be the protector of the Anglo-Saxon people and the bringer of fertility.

In Roman mythology Thursday is named after Jupiter, the king of the gods. Jupiter was a powerful and benevolent deity. He was associated with the sky, thunder, and lightning, and was believed to be the protector of the Roman state. The Romans offered sacrifices to Jupiter to ensure the prosperity and safety of their empire. The Roman Capitol, a hill in Rome that housed the temples of Jupiter, Juno, and Minerva, was considered the most sacred site in the city.

მარუაშვილი: ხუთშაბათი დაკავშირებული იყო ჭექა-ქუხილის ღმერთთან Thunor, რომელიც ძველი ხალხების წარმოდგენებში გრძელ წვერს ატარებდა და დიდი ურო ეჭირა. ის ნაყოფიერების მფარველად და ანგლო-საქსური ხალხების მცველად წარმოედგინათ. რომაულ მითოლოგიაში კი ხუთშაბათი დღე იუპიტერს შეესაბამება, რომელიც ცასთან, ელვასთან და ჭექა-ქუხილთან ასოცირდება. რომაელები მას რომის სახელმწიფოს მცველად მიიჩნევდნენ.

ხარაიშვილი: Friday is named after Venus, the Roman goddess of love and beauty. Venus was often depicted as a beautiful woman surrounded by flowers and doves. She was associated with love, romance, fertility, and the arts. The Romans believed that Venus inspired poets, artists, and musicians, and they celebrated her with festivals and sacrifices.

In Anglo-Saxon mythology, Friday was known as "Frigg's dæg," which means "Frigg's day." Frigg was a powerful Anglo-Saxon goddess associated with love, marriage, and fertility. She was often depicted as a beautiful woman wearing a cloak of feathers. Frigg was believed to be the wife of Odin, the chief of the gods.

მარუაშვილი: პარასკევი რომაულ მითოლოგიაში სიყვარულისა და სილამაზის ქალღმერთის, ვენერას სახელს უკავშირდება. ანგლო-საქსებისათვის ესაა ღვთაება Frigg-, რომელიც სიყვარულს, ქორწინებასა და ნაყოფიერებას მფარველობდა. მას ხშირად გამოსახავდნენ როგორც ლამაზ ქალს, რომელსაც ბუმბულით შემკული მოსასხამი ემოსა.

ხარაიშვილი: In Anglo-Saxon mythology, Saturday was known as "Sæternes dæg," which means "Saturn's day." Sæternes was the Anglo-Saxon name for Saturn, and he was associated with the same qualities as the Roman god of agriculture and time. Saturn was a wise and benevolent deity, often portrayed as an old man holding a sickle. He was associated with the harvest, the passing of time, and the cycle of the seasons.

მარუაშვილი : შაბათი სატურნის ღლე იყო, მეურნეობის და ღრის ღვთაების. ის წარმოედგინათ როგორც ბრძენი და კეთილისმყოფელი ღმერთი, რომელიც მოსავალს და სეზონების ცვალებადობას მფარველობდა.

გაგუაშვილი: Finally, in Anglo-Saxon mythology, Sunday was known as "Sun's day." Just like in Roman mythology, Sun was god of light and healing. The Sun was a powerful and life-giving deity, often depicted as a radiant figure driving a chariot across the sky. He was associated with health, vitality, and the cycle of the seasons.

კიკაჩიშვილი: კვირა მზის ღლე იყო, ის სინათლის, სიცოცხლის და ჯანმრთელობის ღვთაება გახლდათ, რომელიც ეგლს მართავდა ცის კაბადონზე.

თვეების ქართული სახელწოდებები

წიკლაური: ქართველებს თვეებისა და ღღეების სახელწოდებებიც განსხვავებული გვექონდა. იცით თვეების წარმართული და ხალხური სახელწოდებები. ან იქნებ მათ მეგრულ-ჭანურ და ლაზურ სახელებსაც იცნობდეთ. მაშინ ამ ყველაფერზე ჩვენ ვისაუბრებთ.

ბარაბაძე - ხურციძე: იანვარი-მისი ქართული შესაგყვისია - აპნისი-ვარაუდობენ რომ ამ თვის ძველი სახელწოდება მომდინარეობს წარმართული ღვთაება "კაპანი"-დან რომელიც ბარაქიანობის ღვთაებას წარმოადგენდა, თავდაპირველი სახელწოდება უნდა ყოფილიყო "კაპნისი", "კ" -თანხმოვნის დაკარგვის შედეგად, უნდა მიღებულიყო "აპნისი". ამ ღვთაების სახელზე ღორს კლავდნენ, ღორის თავი ღვთაებას ეკუთვნოდა, ასრულებდნენ სპეციალურ რიტუალს, ქრისტიანობის შემოღების შემდეგ, ეს წარმართული გრადიცია ქრისტიანობას უნდა შერწყმოდა, მოგეხსენებათ იანვარში ეხლაც ვკლავთ ღორს.

ბარაბაძე - ბალახაშვილი: თებერვალი-მისი შესაგყვისია - სურწყუნისი-ამ თვის სახელწოდება კი ორი კომპონენტისაგანა შედგება; "სურ"-სული, "წყუნ"-მუხა.

სიგყვა- მუხა-ს ქართული წარმომავლობა არ აქვს და მისი შესაგყვისი უნდა ყოფილიყო "წყანი" გვაქვს ტოპონიმები: წყანი, წყანიეთი და ა.შ. ხოლო ეს წყუნი კი რომელიღაც უცნობ ქართულ დიალექტზე გამოითქმებოდა, ანუ -სურწყუნისი აღნიშნავდა "მუხის სულის" ანუ "წმინდა მუხის" თვეს, მოგეხსენებათ ძველ საქართველოში არსებობდა წმინდა ხეების კულტი, განსაკუთრებით მუხის ხე ითვლებოდა წმინდად.

გოლეთიანი - წიკლაური: თებერვალს მოსდევს მარტი, ამ თვეს ძველად ეწოდებოდა; "მირკანი" სახელწოდებას აქვს სპარსული წარმომავლობა და მომდინარეობს "მითრას" სახელწოდებისაგან "მიჰრ/მიჰრაკან" ცნობილი ღვთაების სახელწოდება ბოროტაგრიზმიდან იგივე მითრაიზმიდან, რომელიც საკმაოდ გავრცელებული იყო საქართველოში ქრისტიანობამდე, მითრაიზმიდან მოდის ღღევანღელი სიგყვები, ქაღაგი, დასტური, მოგვი, ბაგინი და ა.შ. ქართული სახელწოდება ამ თვის დაკარგულია მიანიშნებენ რომ მარტის თვეს ასევე უნდა რქმეოდა "ფამენოთი" თუმც ამ სიგყვის ეტიმოლოგია გამოკვლეული არ არის.

გოლეთიანი - ხურციძე: აპრილი-ძველად ერქვა "იგრიკა/იგრი-კა-მომდინარეობა წყლის ღვთაება -იგური/იგრი-საგან "კა"-დაბოლოება კნინობით აღერსობითი ფორმას. მოგეხსენებათ ამ თვეს მდინარეები ღღღება და სწორედ ამიგომ ეს თვე წყლის ღმერთის საპატივცემულო იყო, სახელწოდება ასევე გვხვდება ამირან-დარეჯანიანის ზოგიერთ ვერსიებში როგორც "იგრი-ბაგონი".

ილურიძე - ბალახაშვილი: მაისი-ვარდობისთვე-ამ ღღოს იწყებს გაფურჩქვნას ყვავილები, თუმც ვარაუდობენ რომ თვის ძველი სახელწოდება უნდა ყოფილიყო "ნანაისა" ანუ ღღი ღღისა, ნაყოფიერების და სიღამაზის ქაღღმერთი, რომელიც შეესაგყვისებოდა ძველ აღმოსავლეთში გავრცელებულ "ინანას" იშთარს და ნაწილობრივ რეა-კიბელას, აღსანიშნავია რომ მათი ერთ-ერთი სიმბოლო მართლაც ვარდი იყო.

ილურიძე - წიკლაური: ივნისი-მისი ძველი სახელწოდება იყო -თიბათვისა, ფიქრობენ რომ მისი უფრო არქაული სახელწოდება უნდა იყოს-მარიალი -სიგყვა "მარი" მზის სავალ

რკალს ერქვა ხოლო "მარიოგა" დღე-ღამე სწორობას ანუ ბუნიობას, მოგეხსენებათ ზაფხულის ბუნიობა სწორედ ამ თვესაა. და ასევე ცნობილია რომ ძველად ამ ბუნიობებს დიდ მნიშვნელობებს ანიჭებდნენ, ამიტომ მის საპატივცემულოდ თვესაც კი სახელი დაარქვეს.

კერესელიძე-ხურციძე: ივლისი

ივლისი (ლათ. Julius) — გრიგორიანული კალენდრის მეშვიდე თვე. ივლისში 31 დღეა. სახელი ეწოდა იულიუს კეისრის მიხედვით, რომელიც ამ თვეში იყო დაბადებული; ადრე მას ერქვა Quintilis, „მეხუთე“. ივლისის ძველი წარმართული კალენდრით — თიბისა, ხალხური სახელწოდებანია მკათათვე და კვირიკობისთვე. სულხან-საბას მიხედვით ადრე ავი და კვინგოლიონიც ეწოდებოდა.

ბალახაშვილი -ბოჭორიშვილი: აგვისტო - ძველი.სახელები: მარიამობისთვე, ქველთობისა— გრიგორიანული და იულიანური კალენდრების მერვე თვე..ამ თვეს, თავდაპირველად, ლათინურად, სექსტილისი ერქვა, რადგანაც ორიგინალურ რომაულ ათთვიან კალენდარში, რომელიც რომულუსმა შემოიღო და რომელშიც წელიწადი მარგში იწყებოდა, მეექვსე ადგილი ეკავა (სექს — ლათინურად „ექვსი“). ძვ. წ. 700 წლისათვის, იგი მერვე თვე გახდა, მას შემდეგ, რაც რომის მეფე ნუმა პომპილიუსმა კალენდარში მარგამდე იანვარი და თებერვალი ძვ. წ. 8 წელს მას, ოქტავიანე ავგუსტუსის პატივსაცემად, აგვისტო უწოდეს ეს თვე იმიტომ შეირჩა, რომ ავგუსტუსის გრიუმფის უმნიშვნელოვანესი მოვლენები, ეგვიპტის დაპყრობის ჩათვლით, სწორედ ამ თვეს ემთხვეოდა. ქართული წარმართული კალენდრის მიხედვით „ქველთობისა“ ერქვა. შემდეგ აგვისტოს პარალელურად „მარიამობისთვე“ გავრცელდა.

წიკლაური - ლოლუა: სექტემბერი- ენკენისთვე. სექტემბრის სახელწოდება წარმოდგება ლათინური სიტყვისგან „სეპტემ“, რაც ქართულად ნიშნავს შვიდს. ეს თვე ძველ რომაულ კალენდარში რიგით მეშვიდე იყო, სანამ იულიუს კეისრის რეფორმა გაგარდებოდა. საქართველოში ახალი წელიწადი ამ თვით იწყებოდა, ამიტომ ძველი ქართული წარმართული კალენდრით მისი სახელია ახალწლისა, ხოლო ხალხური სახელწოდებით მას ენკენისთვეს უწოდებენ.

ენკენობა ქართული საერო დღესასწაული იყო და გასულ საუკუნეებში 26 სექტემბერს აღინიშნებოდა. ენკენობას იგივე ენკენიას ძველი დასტურები ახლებს გადააბარებდნენ თავიანთ მოვალეობას, ლეჩხუმში კი ენკენობა მთელი თვე გრძელდებოდა. “გვიან შუა საუკუნეებიდან მოყოლებული ლეჩხუმში, მურში (ლეჩხუმის ადმინისტრაციული ცენტრი) იმართებოდა ბაზრობა “ენკენობა“, მეზობელი კუთხეების მცხოვრებთა: სვანების, რაჭველების, იმერლების მონაწილეობით. სწორედ ამ დღეობიდან მიიღო სახელწოდება შემოდგომის პირველმა თვემ და ხალხი მას ენკენისთვედ მოიხსენიებდა, ბევრისთვის უცნობი სახელწოდება ახალწლისა კი რაგომღაც დავიწყებას მიეცა.

ხურციძე-თურმანიძე: ოქტომბერი — გრიგორიანული კალენდრის მეათე თვე.

სახელი ეწოდა იმ ფაქტის გამო, რომ იგი იყო მერვე თვე რომაული კალენდრისა, როდესაც წელი იწყებოდა მარგში. ქართული წარმართული კალენდრით — სთვლისა, ძველქართული სახელწოდებაა ღვინობისთვე.სწორედ ოქტომბერში იმართება საქართველოში რთველი და იწურება ყურძენი, აყენებენ ღვინოს, საიდანაც მომდინარეობს ამ თვის სახელწოდება.

ბალახაშვილი - თურმანიძე: ნოემბერი — გრიგორიანული კალენდრის მეთერთმეტე თვე.

სახელი ეწოდა იმ ფაქტის გამო, რომ იგი იყო მეცხრე თვე რომაული კალენდრისა (ლათინურად *novem* — ცხრა), როდესაც წელი იწყებოდა მარტში. ქართული წარმართული კალენდრით — გირისკონი (გირისკნისი), ქართული ხალხური სახელწოდებაა გიორგობისთვე, აგრეთვე ჭინკობისთვე.

კერესელიძე: დეკემბერი — გრიგორიანული კალენდრის მეთორმეტე და უკანასკნელი თვე.. სახელი ეწოდა იმ ფაქტის გამო, რომ იგი იყო მეათე თვე რომაული კალენდრისა როდესაც წელი იწყებოდა მარტში. ქართული წარმართული კალენდრით — გირისდენი, ქრისტეშობისდან მომდინარე ხალხური სახელწოდება — ქრისტეშობისთვე.

თვეების სახელწოდებები საქართველოში

თანამედროვე სახელწოდებანი	წარმართული სახელწოდებანი	ხალხური სახელწოდებანი
• იანვარი • თებერვალი • მარტი • აპრილი • მაისი • ივნისი • ივლისი • აგვისტო • სექტემბერი • ოქტომბერი • ნოემბერი • დეკემბერი	• აპანი, აპნისი • სურწყუნისი • მირკანი • იგრიკა • ვარდობისა • მარიალისა • თიბისა • ქველთობისა • ახალწლისა • სთელისა • გირისკონი • გირისდენი	• • განცხადებისთვე • • • ვარდობისთვე • თიბათვე, ივანობისთვე • მკათათვე, კვირიკობისთვე • მარიამობისთვე • ენკენისთვე • ღვინობისთვე • გიორგობისთვე, ჭინკობისთვე • ქრისტეშობისთვე

იანვარი კალენდარული წლის პირველი თვეა. ასე დაერქვა რომაელთა ორსახიანი ღვთაების იანუსის მიხედვით. რომაულ მითოლოგიაში იანუსი ღროის, კარის, კარიბჭის, ყოველივე დასაწყისისა და დასასრულის, ყველა საქმის წამოწყების ღვთაებაა. თავდაპირველად ცისა და მზის, წელიწადის, ღროის, თვისა და ღლის ღვთაებად მიიხსენებდნენ.

იანუსის სახელობის თვის დასაწყისს უძველესი ღროიდან ზეიმობდნენ (ჩვენს დროში ეს ზეიმი ახალი წლის ღღესასწაულმა შეცვალა). ამ ღღეს იანუსს თეთრ ხარს სწირავდნენ. იანუსს გამოხატავდნენ, როგორც ორსახიან მამაკაცს, რომელსაც ერთი სახე წარსულისაკენ აქვს მიპყრობილი, მეორე - მომავლისაკენ. ძველ გამოსახულებებში იანუსის ორივე სახე წვერითაა დაფარული. შემდეგდროიდან გამოსახულებებში კი ერთი სახე ყმაწვილისაა, მეორე - მოხუცისა.

საქართველოში წლის დასაწყისად 1 იანვარი X საუკუნიდან შემოიღეს. ძველი ქართული წარმართული კალენდრის მიხედვით ამ თვეს აპანი, აპნისი ერქვა.

თებერვალი

თებერვალი კალენდარული წლის მეორე თვეა. როგორ დაერქვა ასეთი სახელი? რომაულ მითოლოგიაში ტყეთა და მინდორთა, მწყემსთა და ფარათა მფარველი ღვთაება იყო ფავნუსი. ფავნუსს წარმოსახავდნენ, როგორც თხისფეხებიან ახალგაზრდა კაცს. იმ ღღეს, როცა ფავნუსს მსხვერპლს სწირავდნენ, იმართებოდა განწმენდის რიტუალი. მსხვერპლად სწირავდნენ თხებსა და ვაცებს. შეწირულ ცხოველთა ტყავისაგან ქაძრებს - ფებრებს - და წინსაფრებს ამზადებდნენ, რომლებსაც ქურუმები რიტუალისათვის იყენებდნენ. ფიქრობენ, რომ სწორედ ამისთვის დაერქვა ამ თვეს თებერვალი (ფებრუა, ფებრუარი).

ძველი ქართული წარმართული კალენდრის მიხედვით თებერვალს ერქვა სარწყუნისი. ხალხი მას განცხადებისთვისაც ეძახდა

მარტი

მარტი კალენდარული წლის მესამე თვეა. სახელი ეწოდა რომაელთა ომის ღმერთის მარსის პატივსაცემად. მარსის მთავარი ატრიბუტი იყო ციდან ჩამოვარდნილი ფარი.

მარსისადმი მიძღვნილი დღესასწაულების დროს ქურუმებს ფარი ზეიმით გამოჰქონდათ ხოლმე ქალაქში და იმ თვეს, როცა დღესასწაულები იმართებოდა, მარსი (მარტი) უწოდეს.

ძველი ქართული წარმართული კალენდრით ამ თვეს მირკანი (მიჰრაკანი) ერქვა

აპრილი

აპრილი კალენდარული თვის მეოთხე თვეა. სახელწოდებას საფუძვლად უდევს სიტყვა აპერირე, რაც ლათინურად გახსნას ნიშნავს. ამ თვეს იწყებოდა რომში გაზაფხული.

ძველი ქართული წარმართული კალენდრით აპრილს იგრიკა ერქვა.

მაისი

მაისი კალენდარული წლის მეხუთე თვეა. სახელწოდება მომდინარეობს ძველ იტალიელთა მიწის ქალღმერთის მაიას სახელისაგან. მისდამი მიძღვნილი დღესასწაულები და მსხვერპლშეწირვა იმართებოდა გაზაფხულზე ბუნების გამოღვიძებასთან დაკავშირებით.

მაისს ძველი ქართული წარმართული კალენდრით ვარდობისა ერქვა.

ივნისი

ივნისი კალენდარული წლის მეექვსე თვეა. სახელწოდება მომდინარეობს ძველ რომაელთა ქალღმერთის იუნონას სახელისგან. იუნონა თავდაპირველად იყო წვიმის, მოსავლისა და გამარჯვების ქალღმერთი. მოგვიანებით ქალთა მფარველად აღიარეს, შემდეგ ქორწინებისა და ნაყოფიერების ღვთაებად მიიჩნიეს.

ძველი ქართული წარმართული კალენდრით ამ თვეს მარიალისა ერქვა, ხალხი ივანობისთვეს, თიბათვეს ეძახდა.

ივლისი

ივლისი კალენდარული წლის მეშვიდე თვეა. ამ თვეს სახელი ეწოდა რომაელი

იმპერატორის იულიუს კეისრის პატივსაცემად.

ძველი ქართული წარმართული კალენდრით ივლისს ერქვა თიბისა, ხალხში კვირიკობისთვის, მკათათვისაც ეძახდნენ.

აგვისტო

აგვისტო კალენდარული წლის მერვე თვეა. სახელი ეწოდა რომის იმპერატორის ავგუსტუსის პატივსაცემად.

ძველი ქართული წარმართული კალენდრით აგვისტოს ქველთობისა ერქვა, ხალხში მარიამობისთვისაც ეძახდნენ.

სექტემბერი

სექტემბერი კალენდარული წლის მეცხრე თვეა. სახელწოდება წარმოდება სიგევისგან - სეპტემ, რაც ლათინურად შვიდს ნიშნავს. ძველი, იულიუს კეისრის რეფორმამდელი კალენდრის მიხედვით, სექტემბერი მეშვიდე თვე იყო.

საქართველოში მეათე საუკუნემდე ახალი წელი სექტემბრით იწყებოდა და ძველი ქართული წარმართული კალენდრით ახალწლისა ერქვა, ხალხში ენკენისთვისაც ეძახდნენ.

ოქტომბერი

ოქტომბერი კალენდარული წლის მეათე თვეა. სახელწოდება წარმოსდგა სიგევიდან ოქტო, რაც ლათინურად ნიშნავს რვას. ოქტომბერი მერვე თვე იყო იულიუს კეისრის რეფორმამდელი კალენდრისა, რომლის მიხედვით წელიწადი მარგით იწყებოდა.

ოქტომბერს ძველი ქართული წარმართული კალენდრით სთვლისა ერქვა, ხალხში ღვინობისთვისაც ეძახიან.

ნოემბერი

ნოემბერი კალენდარული წლის მეთერთმეტე თვეა. სახელწოდება წარმოდგა სიგევიდან

ნოვემ, რაც ლათინურად ცხრას ნიშნავს. ნოემბერი მეცხრე თვე იყო იულიუს კეისრის რეფორმამდელი კალენდრისა, რომლის მიხედვით წელიწადი მარგით იწყებოდა.

ძველი ქართული წარმართული კალენდრით მას გირისკონი ერქვა, ხალხში გიორგობისთვესაც ეძახიან

დეკემბერი

დეკემბერი კალენდარული წლის მეთორმეტე თვეა. სახელწოდება წარმოსდგა სიგყვიდან დეცემ, რაც ლათინურად ათს ნიშნავს. დეკემბერი მეათე თვე იყო იულიუს კეისრის რეფორმამდელი კალენდრისა, რომლის მიხედვით წელიწადი მარგით იწყებოდა.

ძველი ქართული წარმართული კალენდრით დეკემბერს გირისდენი ერქვა, ხალხში ქრისტეშობისთვესაც ეძახიან.

თვეები კოლხურად:

1. ღურთუთა - იანვარი
2. ფურთუთა - თებერვალი
3. მელახ - მარტი
4. პირელი - აპრილი
5. მესეფი - მაისი
6. მანგი - ივნისი
7. კვირკვე - ივლისი
8. მარიაშინა - აგვისტო
9. ეკენია - სექტემბერი
10. გიმათუთა - ოქტომბერი
11. გერგობათუთა - ნოემბერი
12. ქირსეთუთა - დეკემბერი

კვირის დღეები კოლხურად

1. თუთაშხა (მთვარის დღე) - ორშაბათი
2. თახაშხა (თახას დღე - თახა -ღვთაება უძველესი კოლხური ღმერთების პანთეონიდან, ომის, გაროსის განმგებელი, იგივე ფუნქციის შემსრულებელი, რასაც ასრულებდა არია-მარსი პელასგურ მითოლოგიაში) - სამშაბათი
3. ჯუმაშხა (ჯუმას დღე - ჯუმა იყო ნაყოფიერების, მწყემსთა და საქონლის მფარველი კოლხური ღვთაება) - ოთხშაბათი

4. ცაშხა (ცის ღლე) - ხუთშაბათი

5. ობიშხა (ობის ღლე - ობ იყო წვიმის და ჭექა-ქუხილის კოლხური ღვთაება, იგივე როლს ასრულებდა, რასაც ბევრი პელასგურ მითოლოგიაში) - პარასკევი

6. საბაგონ, იგივე შურიშხა (სულის ღლე, მიცვალებულთა სულების ღლე, საბაგონ დამკვიდრდა მეგრულში ებრაულიდან) - შაბათი

7. ქაშხა (მზის ღლე) - კვირა

კვირა, ორშაბათი, სამშაბათი, ოთხშაბათი, ხუთშაბათი, პარასკევი, შაბათი – შემოღებულია ებრაელთა მიერ. საქართველოში ფეხი მოიკიდა ქრისტიანობასთან ერთად IV საუკუნეში. ღლეთა ძველქართული სახელებია: მზისა (კვირა), მთოვარისა (ორშაბათი), არიასი (სამშაბათი), ერმისა (ოთხშაბათი), აფროდიტისა (ხუთშაბათი), დიოსისა (პარასკევი), კრონოსისა (შაბათი). შემოღებულია ქართველთა შორეული წინაპრების, ქალღეველების მიერ და საქართველოში იხმარებოდა IV საუკუნემდე. სახელები: არია, ურმი, აფროდიტა, დიოსი და კრონოსი ქართულში შემორჩენილია ქალღეურიდან. ვეფხისტყაოსანში მათი სინონიმებია: მარიხი, ოგარიდი, ასპიროზი, მუშთარი და ზუალი. ეს სახელწოდებები არაბულია. თანამედროვე გერმინოლოგიით კი პლანეტათა სახელებს წარმოადგენს: მარსი, მერკური, ვენერა, იუპიტერი და სატურნი. ივანე ჯავახიშვილის ვარაუდით, მათი ქართული შესატყვისებია: თარხონი, ჯიმალი, მთიები, ობი და მორიგე.

მეგრულად კვირის ღლეებს შემდეგნაირად ჰქვია: ქაშხა / კვირა(მთვარის ღლე, პირველი ღლე მზგეფსისა), თუთაშხა / ორშაბათი (მთვარის ღლე, კონსტანტინე გამსახურდიამ თავის უკვდავ რომანში აბრაგ დათას გვარი სწორედ თუთაშხას გამოყენებით შეურჩია), თახაშხა / სამშაბათი (თახას ღლე. თახა – ღვთაება წარმართული პანთეონიდან, ომის, გაროსის გამგებელი, არია – მარსის ფუნქციის მაგარებელი), ჯუმაშხა / ოთხშაბათი (ჯუმას ღლე. ჯუმა ნაყოფიერების, მწყემსთა და საქონლის მფაველი წარმართული ღვთაება), ცაშხა / ხუთშაბათი (ცის ღლე), ობიშხა / პარასკევი(ობის ღლე. ობი – წვიმის, ჭექა – ქუხილის ღვთაება), საბაგონი, შურიშხა / შაბათი (მიცვალებულთა სულის ხსენების ღლე. საბაგონი ებრაული სიტყვაა და შაბათიდან მომდინარეობს. მეგრულად უნდა იყოს შურიშხა).

ჭანურ – ლაზურად კვირის ღლეებს ჰქვიათ: ბჟაჩხა / ბჯაჩხა – კვირა (მზის ღლე), თუთაჩხა – ორშაბათი (მთვარის ღლე), გიკინაჩხა / იკინაჩხა / ერკინაჩხა / ეკინაჩხა – სამშაბათი, ჯუმაჩხა – ოთხშაბათი, უმქისერთი / ჩაჩხა – ხუთშაბათი, პარასკე / პარასკელა – პარასკევი, საპაგონი – შაბათი.

სვანურად კვირის ღლეებს ჰქვიათ: მიშლაღელ / მგელაღელ – კვირა(მზის ღლე), ღემღიმ / ღომღიმ – ორშაბათი

(ღომღოლი – მთვარის ღვთაება), თახაშ – სამშაბათი (თახაშ შესაძლოა მოსავლის, ნაყოფიერების ღვთაება იყოს), ჯუმაშ /

ჯგმაშ – ოთხშაბათი (შესაძლოა ოჯახის მფარველი ღვთაება იყოს), ცაშ – ხუთშაბათი, ვებიმ – პარასკევი (ობი, წყალი, ნესტი, გაროსის ღვთაება), საფტინ / სამტინ – შაბათი.

ქართული კვირეულის ღლეთა სახელწოდებები – მსოფლიოს სხვადასხვა ხალხში სხვადასხვა დროს კვირეული ღლეთა განსხვავებული რაოდენობისაგან შედგებოდა. მაგ.

კელგებს ჰქონდათ სამღლიანი, რომაელებსა და ეგრესებს – რვა-, ინდოელებს – ცხრა-, ეგვიპტელებსა და ბერძნებს – ათღლიანი ღროის ერთეულები, ცენტრალური ამერიკასა და მექსიკაში შემოღებული იყო 3-, 4-, 5-, 6-, 8-, 10-ღლიანი კვირეულები. ამჟამად ფართოდ გავრცელებული შვიდღლიანი კვირა ებრაულიდან გადავიდა მრავალ სხვა, ქრისტიანულ თუ არაქრისტიანულ ერთა ენებში და მთლიანად (ან ნაწილობრივ) შეცვალა აღრინდელი, პლანეტარული სისტემის, სახელწოდებები. იგი შუმერულ-ბაბილონური წარმოშობისად ითვლება.

ასურბანიფალის ბიბლიოთეკაში აღმოჩენილ (1904) ლურსმულ წარწერაში წარმოდგენილია თვის ღლეთა სახელწოდებები, რომლებიც რაოდენობითი რიცხვითი სახელებითაა გადმოცემული. ჩამოთვლილ ღლეთა შორის მხოლოდ მეთხუთმეტე ღლეს აქვს სპეციალური სახელი შაფათ šapattu (შაბათუ), რომელიც ამავე ღროს „სავსე მთვარესაც“ ნიშნავს. ლურსმული წარწერების šapattu გაგებულია როგორც დასვენების ღლე (ე. შრაღერი). სხვა მოსაზრებით, ეს არის დამთავრების, აღსრულების ღლე, ივარაუდება, რომ იუდეველებმა šapattu–ს ინსტიტუტისა და მისი აღმნიშვნელი გერმინიც სამხრეთ ბაბილონში ყოფნისას გადმოიღეს და მათი ძირითადი სარწმუნოებრივი კანონით ნიშნავს „შრომის შეწყვეტას“, „დასვენებას“.

როგორც სარწმუნოებრივად მთავარმა ღლემ, „შაბათმა“ შემდეგ კვირეულის მნიშვნელობაც შეიძინა. ეს მნიშვნელობაც ისევე არა მარტო სემიტურმა, არამედ ბაბილონის გავლენით სხვა ენებმაც. ასეთი ვითარება დამოწმებულია ძველ ქართულშიც, სადაც მთელ კვირას შაბათი ეწოდებოდა (ლევიტ. 20,260; ლუკა 18).

შვიდეულისა და შვიდეულის ღლეთა აღსანიშნავად შაბათის სისტემის სახელთა გამოყენება ქართულშიც ქრისტიანობას უკავშირდება და IV-V სს-ში ეს სახელები გაბატონებული ჩანს (დ. ჯავახიშვილი). „შაბათი“, როგორც კვირეულის აღმნიშვნელი ერთეული, ასახულია კვირის ღლეებშიც: „ორშაბათი“, „სამშაბათი“, „ოთხშაბათი“, „ხუთშაბათი“. ებრაულის მოდელის მსგავსად შაბათის შემდგომი ღლე, ანუ პირველი ღლე „კვირაა“, რაც შესაბამისად (სხვა ენათა მსგავსად) აისახა ქართულშიც

ქართული კვირეულის სახელთა აღნიშვნაში, გარდა ებრაულისა და ბერძნულისა, აშკარად გამოიყოფა აგრეთვე მესამე შრეც – სირიული, რაც სირიელებისა და ქართველების ინტენსიური კულტურულ-ისტორიული კონტაქტების ფონზე მოულოდნელი არ

სირიულმა, ისევეა რა შაბათის სისტემის ებრაული მოდელი, თავის მიკროსისტემაში შეიგანა გარკვეული ცვლილებები – რიგობითი რიცხვითი სახელების ნაცვლად გამოიყენა რაოდენობითი რიცხვითი სახელები. ამიგომ შემთხვევითი არ უნდა იყოს სირიულ და ქართულ გერმინებში გიპოლოგიური აღეკვადურობის არსებობა: სირ. „ერთი კვირაში“, „ორი კვირაში“. „სამი კვირაში“, „ოთხი კვირაში“, „ხუთი კვირაში“ – ქართ. „ორშაბათი“,

„სამშაბათი, „ოთხშაბათი“, „ხუთშაბათი“ (რომლებიც შაბათი სიგყვის ნათესაობითი ბრუნვის შეკვეცილ ფორმებს უნდა წარმოადგენდეს: „ორშაბათისა“, „სამშაბათისა“...).